

BIULETYN INFORMACYJNY

WEWNĘTRZNA PUBLIKACJA OGÓLNOPOLSKIEGO STOWARZYSZENIA REFERENDARZY SĄDOWYCH

AKTUALNOŚCI

- w dniu 9 kwietnia 2009r Zarząd Stowarzyszenia zwrócił się do Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego przedstawiając problem powstały w związku z wejściem w życie z dniem 22 kwietnia 2009r ustawy z dnia 20 marca 2009r o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw - w obrocie prawnym zniknie pojęcie stawki podstawowej sędziego sądu rejonowego oraz stawek awansowych wyrażonych wprost, a co za tym idzie brak będzie podstawy prawnej do wypłaty wynagrodzenia dla referendarzy sądowych zatrudnionych w wojewódzkich sądach administracyjnych; pismem z dnia 26 czerwca 2009r (L.Prez.I/Og-013/17/09) Prezes NSA poinformował Zarząd Stowarzyszenia m.in. o trwających pracach nad projektem rozporządzenia dotyczącego zasad wynagrodzenia referendarzy sądowych zatrudnionych w sądach administracyjnych w celu dostosowania zapisów przedmiotowego rozporządzenia do nowego brzmienia odpowiednich zapisów ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych;
- w dniu 16 maja 2009r odbyło się Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia – przedmiotem obrad było: uchylene uchwał podjętych na Walnym Zebraniu Członków w dniu 28 marca 2009r, przedstawienie i zatwierdzenie: sprawozdania finansowego za 2008r, sprawozdania z działalności Zarządu i Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia za 2008r, głosowanie nad udzieleniem absolutorium dla Zarządu i Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia z wykonanych w 2008r obowiązków, podjęcie uchwały o przeznaczeniu składek członkowskich w 2009r, wybór Zarządu i Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia w związku z upływem kadencji, zmiany w statucie Stowarzyszenia-rozważenie możliwości nadania stowarzyszeniu statusu OPP, uchwalenie Regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków oraz ustalenie dalszych kierunków działania
- Stowarzyszenia oraz omówienie spraw bieżących i zgłoszonych propozycji;
- w dniu 27 maja 2009r Zarząd Stowarzyszenia otrzymał od Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości – Jacka Czaji, projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych z dnia 18 maja 2009r, z prośbą o wyrażenie opinii;
- w dniu 2 czerwca 2009r Zarząd Stowarzyszenia przesłał Ministrowi Sprawiedliwości korespondencję P. Thomasa Kappla, Przewodniczącego E.U.R. oraz „Zieloną księgę” – opracowanie dotyczące powołania instytucji europejskiego referendarza sądowego;
- w dniu 8 czerwca 2009r Zarząd Stowarzyszenia przesłał Ministrowi Sprawiedliwości wniosek o udostępnienie informacji publicznej (na podstawie art. 2 ust. 1 i art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej – Dz.U. Nr 112, poz. 1198) o udzielenie informacji dotyczącej: liczby złożonych wniosków o mianowanie na stanowisko starszego referendarza sądowego, etapu, na jakim znajduje się procedura ich rozpatrywania oraz terminu, w którym podjęte zostaną pierwsze rozstrzygnięcia w tych sprawach; w dniu 2 lipca 2009r Departament Kadr w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował Zarząd Stowarzyszenia (pismo z dnia 02.07.2009r, DK-I-078-196/09, pocztą elektroniczną) o liczbie wniosków o mianowanie na stanowisko starszego referendarza i o liczbie osób mianowanych na to stanowisko.

FORUM

Mariusz Białczak¹ – Słowo o samorządzie referendarskim**I. Wstęp.**

Ustawodawca tworząc instytucję referendarza sądowego jako organ ochrony prawnej przewidział, że z urzędem tym związane są określone konsekwencje dotyczące sfery służbowej osób, którym powierzono tę funkcję. Nie odnoszą się one tylko bezpośrednio do obowiązku orzekania w postępowaniu sądowym (cywilnym), lecz skutkują także w sferze organizacyjno-ustrojowej służąc zabezpieczeniu rzetelności realizowania podstawowego zadania wykonywanego przez referendarzy - tj. udzielania skutecznej ochrony prawnej obywatelom, którzy zwrócili się w tym celu do sądu.

Jednym z przykładów uprawnienia i jednocześnie obowiązku związanego z urzędem referendarza sądowego jest, przewidziana przez ustawodawcę w art. 151 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, forma aktywności zawodowej tej grupy orzeczniczej wyrażająca się w odbywanym, co najmniej raz do roku, Zebraniu Referendarzy sądowych danego okręgu. Do kompetencji Zebrania, zgodnie z § 2 w/w przepisu, należy: zajmowanie stanowiska we wszystkich sprawach istotnych dla wykonywania zadań przez referendarzy, wybranie na okres kadencji przedstawiciela i reprezentowanie referendarzy okręgu wobec organów sądu okręgowego.

II. Konstytucyjne uwarunkowania dotyczące zrzeczeń zawodowych.

Pomimo oszczędności normatywnej w uregulowaniu przez ustawodawcę omawianej kwestii, zważywszy na opartą na Konstytucji RP dopuszczalność różnych form ustrojowych działalności samorządowej obywateli, stwierdzić należy, że określona w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych regulacja wprowadziła formę strukturalno-organizacyjnej reprezentacji referendarzy, która funkcjonalnie posiada cechy samorządu opartego na więzi zawodowej.

Istniejąca specyfika wykonywanych przez referendarzy obowiązków urzędowych, tzn. stosownie do roty ślubowania - służba Rzeczypospolitej Polskiej polegająca na sprawowaniu funkcji jurysdykcyjnej w zakresie kompetencji sądu (art. 47¹ zd. 2 k.p.c.) należącej do sfery władztwa państwowego, powoduje, że forma realizowania samorządności zawodowej referendarzy, podobnie jak dotyczy to także i samych sędziów, ma odmienny charakter, niż innych prawniczych grup zawodowych, które są związane z wymiarem sprawiedliwości tylko w sposób pośredni. Zarówno bowiem adwokaci, radcowie prawni, notariusze czy też nawet działających przy sądzie komornicy są osobami

wykonywanymi odpowiedzialne funkcje z tą różnicą, że zadania na rzecz społeczeństwa wykonują faktycznie w swoim imieniu i na własny rachunek, a przede wszystkim nie reprezentują sądu, a przez to Państwa Polskiego. Czynnikiem odróżniającym, który wpływał na przejęta formułę tworzenia struktur zrzeszeniowych referendarzy była także niewielka początkowo liczba referendarzy, co powodowało, że zakresu i sposobu funkcjonowania grupy zawodowej nie wymagała tworzenia skomplikowanych i rozbudowanych form pośredniej reprezentacji osób zainteresowanych.

Porównując poszczególne formy samorządowego zrzeszania się obywateli stwierdzić należy, że choć różnią się one między sobą sposobem zorganizowania i zakresem powierzonych zadań, to ich istota sprowadza się do wykonywania przez wyodrębniony podmiot, którym jest dany rodzaj samorządu, określonej przez prawo aktywności w sferze publicznej, realizowanej w szczególności w formie dialogu społecznego. Zgodnie z obowiązującą powszechnie definicją wynikającą z treści art. 17 Konstytucji RP samorząd zawodowy jest tworzoną na podstawie ustawy zorganizowaną formą zrzeszenia się obywateli skupiającą osoby, których wspólną cechą jest wykonywanie określonego zawodu zaufania publicznego. Zrzeszenie to ma na celu realizowanie zadań na zasadach określonych w przepisach prawa polegających na reprezentowaniu i obronie interesów swoich członków wobec instytucji państwowych oraz na sprawowaniu pieczy nad należytych wykonywaniem tego zawodu w granicach interesu publicznego i jego ochrony. W przypadku działalności innych form samorządowych nie może ona naruszać wolności wykonywania zawodu ani ograniczać wolności podejmowania działalności gospodarczej.

III. Zrzeszenie zawodowe referendarzy.

Jak widać z powyższego, przewidziana w ustawie forma aktywności referendarzy sądowych wynikająca z obligatoryjnej i powstającej z mocy prawa w związku z mianowaniem na urząd referendarza sądowego więzi zawodowej oraz przyznanie tej grupie podmiotowości wraz z określonym zakresem kompetencji pozwala na zakwalifikowanie jej jako formy działalności samorządowej określonej w Konstytucji RP. Struktura ta pozwala na skuteczne podejmowanie szeregu czynności zmierzających do zrealizowania wymaganych od referendarzy obowiązków wynikających z pełnienia odpowiedzialnej funkcji, w kontekście interesu reprezentowanego urzędu, jak i całego systemu sądownictwa, którego referendarze są częścią.

Merytorycznym uzasadnieniem dla powyższych stwierdzeń jest wskazanie roli, jaką spełnia referendarz sądowy funkcjonujący w sądowym systemie organów ochrony prawnej jako organ właściwy w określonym zakresie zadań sądowych, których skuteczną realizacją ma niebagatelne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania i kondycji obrotu prawnego w sensie ogólnopaństwowym, ale także dla zapewnienia

¹ autor jest referendarzem sądowym w Sądzie Rejonowym w Chorzowie

obywatelom poszanowania ich indywidualnych praw podmiotowych dzięki udzielanej przez referendarzy ochronie prawnej.

Newralgiczny charakter zadań, jakie powierzono referendarzom oraz odpowiedzialność za ich prawidłowe wykonanie stanowi o tym, że funkcja referendarza jednoznacznie statuuje osobę piastującą ten urząd jako funkcjonariusza państwowego wykonującego obowiązki wymagające przypisania cechy zaufania publicznego.

Potwierdza to szereg cech wymaganych od referendarza takich jak: wymóg wysokich kwalifikacji i wykształcenia, gwarancje zachowania tajemnicy służbowej, ale przede wszystkim ustawy obowiązek niezależności orzeczniczej oraz status służący zagwarantowaniu - zarówno od strony proceduralnej, ale także ustrojowej - najwyższej rzetelności i poziomu merytorycznego organu właściwego w określonym zakresie zadań sądowych wymagających szczególnej pieczy dla zagwarantowania ochrony prawnej obrotu i stosunków prawnych.

Jedną z gwarancji z tym związanych jest właśnie przewidziana w ustawie możliwość reprezentacji grupy zawodowej referendarzy mająca na celu ochronę jej interesu przed czynnikami mogącymi wpływać dysfunkcyjnie na prawidłowość realizacji powierzonych spraw o których wadze świadczy przekazanie ich przez prawodawcę na drogę postępowania sądowego będącego instytucjonalnie najskuteczniejszym środkiem ochrony praw podmiotowych jednostki oraz praworządności.

IV. Forma organizacyjna samorządu referendarskiego.

Pomimo lakoniczności ustawodawcy można wskazać, że przewidziane w ustawie struktury organizacyjne dotyczące referendarzy sądowych są odpowiednikami form organizacyjnych statuowanych przez przepisy prawa w stosunku do samorządów innych grup zawodowych, których zadaniem jest kształtowanie relacji wewnątrz grup zawodowych oraz mogących wpływać na stosunki zewnętrzne.

Obok posiadania organów kompetentnych w zakresie załatwiania spraw dyscyplinarnych - komisji dyscyplinarnych składających się z referendarzy - podstawową cechą świadczącą o samorządności tej grupy zawodowej jest przede wszystkim oparta na ustawie forma reprezentacji określona jako Zebranie Referendarzy danego okręgu sądowego spełniająca analogiczną rolę jak inne tego typu podmioty tj. zgromadzenie ogólne lub walne zgromadzenie będące najwyższą władzą samorządową, posiadające określone kompetencje oraz - co istotne - mające narzędzia umożliwiające podejmowanie skutecznych działań w zakresie, jakim wyznaczają to przepisy.

Ustawa stanowi, że Zebranie Referendarzy ma obowiązek zajmowania stanowiska we wszystkich sprawach istotnych dla wykonywania zadań przez referendarzy. Oznacza to zatem, że organ ten władny jest do merytorycznego ustosunkowania się do każdego tematu, który dotyczy

referendarzy i może dokonywać tego w każdej formie - przede wszystkim uchwał - dostatecznie wyrażającej treść i sens tego stanowiska. Zajęcie stanowiska względem jakiejś kwestii może mieć charakter informujący (oświadczenie) jak też imperatywny (zarządzenie).

Działanie polegające na „zajmowaniu stanowiska” jest bowiem pojęciem na tyle szerokim, że może obejmować każdą formę ekspresji w zależności od tego jaki zamierzony skutek ma zostać osiągnięty, tzn. od zwykłego wyrażenia opinii na jakiś temat, aż do zajęcia stanowiska objawiającego się podjęciem konkretnych działań mających odbicie w świecie zewnętrznym poprzez stwarzaniu faktów zmierzających do wywołania określonych efektów w różnych aspektach danej sprawy. Na przykład, nic nie stoi na przeszkodzie, aby referendarze „zajęli stanowisko” w temacie dotyczącym etyki zawodowej poprzez ustalenie w tym zakresie regul odnoszących się do osób, które podejmą zobowiązanie w tym względzie. Wskazać należy, że materia deontologii wykonywanego zawodu stanowi jak najbardziej jeden z przykładów kierunków aktywności samorządów zawodowych.

Pomimo, iż sam „prawny” charakter tzw. prawa korporacyjnego jest często kwestionowany stwierdzić należy, że podejmowane przez właściwy podmiot samorządowy czynności, co dotyczy także Zebrania Referendarzy, są skuteczne zgodnie z ich przewidzianą przez prawo właściwością. Skoro mają one podstawę prawną to są aktem (czynnością prawną) mogącym być skierowanym tak na zewnątrz w stosunku do osób innych (organów sądu okręgowego) jak i trzecich, jak też odnosić określone konsekwencje wewnątrz grupy, wywierając wiążący skutek zgodny z właściwością materii i mając w ten sposób bezpośredni wpływ na kształt relacji i stosunków w zakresie dotyczącym poruszonych zagadnień. Wynika z tego, że możliwe jest tworzenie w ten sposób określonych regul zachowań o charakterze mniej lub bardziej bezwzględnie obowiązującym.

V. Przedstawiciel Zebrania referendarzy

Inną strukturalną egzemplifikacją samorządowej działalności referendarskiej jest powoływanie przez Zebranie Referendarzy danego okręgu sądowego Przedstawiciela Zebrania Referendarzy. Właściwa odpowiedź na pytanie kim jest i jaką rolę ma do spełnienia ten organ wymaga przeanalizowania kilku elementów faktycznych, a przede wszystkim określenia tego czym się zajmuje.

Wskazać należy, że funkcja Przedstawiciela Zebrania Referendarzy, a przez to przedstawiciela samych referendarzy danego okręgu, jest bez wątpienia funkcją publiczną, wynikającą z ustawy oraz mającą swoje źródło w czynności dokonywanej przez właściwy organ kolegialny skupiający zainteresowane osoby i polegającej na udzieleniu w drodze przyznania demokratycznego mandatu upoważnienia do wykonywania funkcji przedstawicielskiej.

Można zatem twierdzić, że jest to specyficzna forma umocowania kompetencyjnego mająca źródło w połączeniu opartego na ustawie przedstawicielstwa (ustawowego) oraz pełnomocnictwa wynikającego z udzielenia upoważnienia do pełnienia określonych obowiązków, które są związane z daną funkcją.

Pomimo tego, że sama ustawa nie wskazała wprost zakresu kompetencji Przedstawiciela Zebrania Referendarzy to zważywszy na całokształt okoliczności nie ulega wątpliwości, że nie jest to wyłącznie funkcja tytułarna, lecz z rolą jaką ma do spełnienia wiążą się określone obowiązki, bezpośrednio wynikające w sposób oczywisty z faktu bycia przedstawicielem (reprezentantem) danego podmiotu. Określenie zakresu udzielonego umocowania wymaga ustalenia i scharakteryzowania za pomocą dostępnych metod.

Z całą pewnością Zebranie Referendarzy danego okręgu będąc bezpośrednią reprezentacją samorządową może poprzez podejmowane przez siebie uchwały obligować Przedstawiciela do realizowania konkretnych działań na rzecz wykonania zawartych w tych uchwałach treści i wyznaczać tym samym szczegółowy lub ogólny kierunek działań w tym względzie. Zebranie Referendarzy z przyczyn obiektywnych jednakże nie może funkcjonować w sposób permanentny i dlatego część uprawnień tego podmiotu realizowana jest poprzez działanie wybranego przez Zebranie Referendarzy Przedstawiciela. Uzasadnione jest zatem stwierdzenie, że funkcja Przedstawiciela Referendarzy rozpatrywana musi być w kontekście organu wykonawczego, porównywalnego do: jednoosobowego zarządu, który w okresie pomiędzy spotkaniami reprezentuje organ podstawowy jakim jest Zebranie Referendarzy zachowując ciągłość przysługujących temu podmiotowi, a przez to referendarzom danego okręgu, ustawowych kompetencji.

Poszukując analogii stwierdzić należy, że poza czynnościami bezpośrednio zleconymi do realizacji w zakresie właściwości takiego przedstawicielskiego organu wykonawczego leżeć będzie dokonywanie bieżących czynności w zakresie adekwatnym do istniejącej jak i zmieniającej się dynamicznie sytuacji faktycznej. Wynika to z tego, że z całą pewnością nie może być tak, że pomiędzy odbywającymi się cyklicznie Zebraniem referendarzom nie przysługiwałyby przyznane ustawą kompetencje skoro ustawa przewiduje w tym zakresie istnienie organu przedstawicielskiego za pomocą którego realizowane są określone zadania których ogólny cel jest jasno nakreślony tzn. działanie w niezbędnym zakresie w interesie reprezentowanej grupy zawodowej.

VI. Zakres kompetencji Przedstawiciela Referendarzy.

Dla pełnej jasności sytuacji przeanalizować należy jaki zakres aktywności Przedstawiciela Referendarzy może wynikać z obowiązującej regulacji ustawowej i o jaki charakter upoważnienia może chodzić. Wobec lakoniczności

ustawodawcy w tym względzie trzeba posilkować się dorobkiem naukowym, a punktem wyjścia powinno być przyjęcie, że jeżeli wyznaczona przez ustawę funkcja przedstawicielska nie określa konkretnego zakresu tego przedstawicielstwa to należy je interpretować zgodnie z ogólnie obowiązującymi regulami prawa cywilnego, tzn. że chodzi o pewien zakres podstawowy, zwykły.

Wyjaśniając powyższą kwestię można posłużyć się analogią dla stosunku reprezentacji, jaka dotyczy przedstawicielstwa ustawowego oraz pełnomocnictwa.

Na wstępie można wskazać za komentarzem Kazimierza Piaseckiego – (K. Piasecki, Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz, Zakamycze, 2003), że „w *każdym przypadku udzielenia pełnomocnictwa, gdy jego zakres nie został jednoznacznie określony, konieczne jest ustalenie rzeczywistej woli mocodawcy przy zastosowaniu reguł interpretacyjnych obowiązujących przy tłumaczeniu treści oświadczeń woli (art. 56 i 65 § 1 k.c.)*”.

Zgodnie ze wskazanymi wyżej przepisami „*oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje*”, zaś „*czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów*.”

W Komentarzu do Kodeksu Cywilnego (pod redakcją Andrzeja Kidyby, Katarzyna Kopczyńska-Pieczniak, Elżbieta Niezbecka, Zdzisław Gawlik, Andrzej Janiak, Adam Jedliński, Tomasz Sokolowski, Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, LEX, 2009) wskazano, że „*pełnomocnictwo ogólne obejmuje ogół czynności w sferze zwykłego zarządu. Zwykły zarząd odnosi się do czynności polegających na zwykłej, codziennej eksploatacji rzeczy (i przedsiębiorstwa), na dokonywaniu czynności niezbędnych do utrzymania działalności w określonej sferze stosunków prawnych, na zaciąganiu zobowiązań w związku z tą działalnością, zawieraniu umów dzierżawy, najmu, płaceniu podatków, sprzedaży zbiorów uzyskanych w gospodarstwie rolnym itd.*”

I dalej w innej części w/w publikacji, „*przedstawicielstwo ustawowe charakteryzuje się szerszym od pełnomocnictwa zakresem umocowania. Uprawnienie przedstawiciela ustawowego do dokonywania czynności prawnych w imieniu reprezentowanego nie jest bowiem ograniczone do czynności zwykłego zarządu, jak to przewiduje art. 98 § 1 k.c. dla pełnomocnictwa ogólnego. Ponadto przedstawiciel ustawowy najczęściej jest również uprawniony do dokonywania czynności z zakresu zarządzania czy prowadzenia spraw podmiotu, który reprezentuje*”.

Na podstawie powyższego można z powodzeniem twierdzić, że ogólne umocowanie Przedstawiciela Zebrania Referendarzy oznacza, że z tą formą przedstawicielstwa winna wiązać się ogólna kompetencja do dokonywania wszelkich czynności, jakie mieszczą się w zakresie bieżącego, zwykłego zarządu niezbędnego do prawidłowej realizacji powierzonego zadania polegającego na szeroko pojętym przedstawicielstwie.

Rozwijając temat i cytując dalej powyższych autorów wskazać należy, że „*przepisy nie*

definiują [...] pojęcia ani w sposób pozytywny przez wskazanie, jakie czynności należy zaliczyć do zwykłego zarządu (zwykłych czynności), ani w sposób negatywny, przez określenie czynności, które nie wchodzi w zakres zwykłego zarządu (zwykłych czynności). Rozumienie tych pojęć nie może bowiem zostać określone in abstracto, w oderwaniu od przedmiotu takich czynności (rzecz wspólna, majątek, zajęta nieruchomości, sprawy spółki), a także od okoliczności konkretnego przypadku (por. B. Gawlik (w:) System Prawa Cywilnego, t. I, 1985, s. 778)”.

Biorąc zatem pod uwagę charakter funkcji oraz rolę jaką ma do spełnienia Przedstawiciel Zebrania Referendarzy z całą pewnością można stwierdzić, że organowi temu przysługuje pewien zakres kompetencji niezbędnych dla prawidłowego i rzetelnego wykonywania powierzonej funkcji reprezentanta środowiska referendarskiego. Jest to uzasadnione także tym, że samo powierzenie jest wyrazem zaufania i poparcia konkretnego człowieka zobowiązanego do rejestrowania bieżących głosów referendarzy i do właściwego reagowania na nastroje środowiska.

Wskazać przy tym należy także na to, że podjęcie się przez kogokolwiek funkcji przedstawicielskiej obliguje taką osobę do szczególnej troski o wspólny interes i wymaga, aby powierzone zadanie realizować na jak najwyższym poziomie działając w najlepszym interesie wszystkich reprezentowanych nawet kosztem przeciwstawienia się czynnikom negatywnym. Nie można przy tym zapominać, że w tym zakresie w stosunku do osoby Przedstawiciela znaczenie ma także aspekt ustawowego przymiotu nieskazitelności charakteru cechujący przecież każdego z referendarzy oraz zobowiązanie złożone w rocie ślubowania. Pomimo zatem tego, że realizuje on bezpośrednio lub pośrednio wolę większości odpowiedzialność wynikająca z reprezentowania innych osób wymaga od niego zachowania wysokiego poziomu etycznego wyrażającego się wykonywaniem funkcji w sposób odzwierciedlający wyważone poglądy i stanowiska zgodnie z interesem wszystkich reprezentowanych osób, chociaż siłą rzeczy efekt końcowy i kierunek aktywności Przedstawiciela będzie zawsze jednostronną wypadkową wszystkich prezentowanych tendencji zgodnie z ogólnymi większościowymi nastrojami. Zaznaczenia wymaga, że nie jest przy tym zasadne przyjmowanie, że podjęcie się roli przedstawicielskiej skutkować by jednocześnie musiało tym, iż Przedstawiciel byłby zupełnie pozbawiony możliwości wyrażania „własnego” zdania na dany temat przynajmniej w takim samym zakresie, jaki przysługuje każdemu innemu z referendarzy.

Oczywiście nie można wykluczyć sytuacji, iż działalność Przedstawiciela nie będzie oceniana jednoznacznie tak samo przez wszystkich, jednakże potencjalna niewiadoma z tym związana nie może powodować, że Przedstawiciel pozostawać musi w swoistym stanie biernego oczekiwania na wytyczne i nie może reagować w niezbędnym zakresie sposób adekwatny w odpowiedzi na zmieniający się stan faktyczny, zgodnie ze swoimi

najlepszymi chęciami i starannością. W przypadku zarysowania się rozbieżności stanowisk pomiędzy referendarzami, gdy co do jakichś kwestii zachodzić będzie wątpliwość co do zgodności formy przedstawicielstwa z wolą podmiotu reprezentowanego to poza bezpośrednim odwołaniem z funkcji w tym zakresie możliwe jest skorzystanie z reguł ogólnych wyrażonych w art. 104 i 103 k.c. tzn. ustalenie, iż dokonywanie przez Przedstawiciela czynności nastąpiło w zakresie przekraczającym zakres powierzenia lub zwykły zarząd sprawami.

Opisane wyżej konsekwencje wynikają z faktu, że każde wybory demokratyczne wiążą się z formą dyskursu politycznego i są przez to wyrazem wyważenia interesów i opinii zainteresowanych stron. Zauważyć należy, że kompromis związany z koniecznością wyboru tylko jednej osoby reprezentującej wszystkich wymaga, aby zrobiła, co w jej mocy, aby być przedstawicielem całego środowiska, czyli także w zakresie ewentualnych często sprzecznych postulatów i stanowisk, które każdy z własnych uzasadnionych powodów powinny, choć w praktyce nie mogą, być łącznie popierane. Z drugiej strony wymaga to zrozumienia tej sytuacji i współpracy w skutecznej eliminacji wtórnych problemów mogących w związku z tym się pojawiać.

Jednym ze sposobów uniknięcia zagrożenia związanego z ewentualnym brakiem reprezentatywności części środowiska byłoby rozważenie czy korzystając z tego, że ustawa nie narzuca, aby Przedstawiciel Zebrania musiał być wybierany z grona referendarzy, aby funkcja ta była powierzana jakiejś osobie z zewnątrz np. godnej zaufania osobie profesjonalnie czy wręcz zawodowo zajmującej się reprezentacją i działaniem na rzecz mocodawcy.

Ustawa nie wyklucza także jeszcze innego rozwiązania. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby Przedstawicielem Referendarzy został wybrany, ukonstytuowany uprzednio przez Zebranie, organ kolegialny w skład którego wchodziłyby osoby reprezentujące różne poglądy. Nie tylko „osoba” Przedstawiciela byłaby wtedy bardziej reprezentatywna, lecz przy właściwym wewnętrznym podziale ról z całą pewnością silniejsza i sprawniejsza, niż w przypadku, gdy jest nim jeden referendarz, który wykonując własne bieżące czynności zawodowe musi załatwiać dodatkowo sprawy związane z reprezentacją urzędu referendarskiego na szczebli okręgu i w tym zakresie jednocześnie formułować i popierać często przeciwstawne stanowiska naraz. Właściwe ukształtowanie takiego organu mogącego nazywać się np. Radą lub Kolegium Referendarzy mogłoby następować w formie wyboru kilku członków wraz z przewodniczącym z formą reprezentacji uwzględniającą skuteczne dokonywanie wymaganych przez przepisy czynności.

Z całą pewnością taka struktura reprezentacji referendarzy na poziomie sądu okręgowego umocniłaby samorząd zawodowy przybliżając jednocześnie jego formę do tego w jaki

sposób ukształtowane są inne samorządy zawodowe funkcjonujące w bliższej lub dalszej sferze szeroko pojętego wymiaru sprawiedliwości tj. np. samorządów kuratorów zawodowych czy komorników sądowych, których zadania są pomocnicze w stosunku do podstawowych zadań powierzonych sądom tj. merytorycznego orzekania w postępowaniu sądowym o sprawach (cywilnych) w zakresie wymierzania sprawiedliwości i ochrony prawnej, który to obowiązek ciąży także na referendarzu sądowym. Dlatego za niezrozumiały należy uznać obecnie istniejący stan prawno-organizacyjny w tym względzie w szczególności właśnie w porównaniu do struktur samorządowych wyżej wskazanych grup zawodowych zważywszy na rolę jaką odgrywa urząd referendarski.

VII. Zakończenie

Mając na względzie dziesięcioletnią obecność w sądzie instytucji Referendariatu jako organu ochrony prawnej, dotychczasowe pozytywne doświadczenia zawodowe z tym związane oraz aktualne kształtowanie się modelu funkcjonowania sądownictwa, w tym powierzanie referendarzom nowych odpowiedzialnych obowiązków orzeczniczych, w pełni uzasadniony jest postulat adaptacji formalnych struktur organizacyjnych obejmujących referendarzy mając na celu przystosowanie ich do aktualnych warunków i wyzwań, związanych z chociażby z większą liczbą referendarzy a przede wszystkim z nowymi zadaniami stawianymi przed niezależnymi merytorycznie, w szczególności sądowymi, organami ochrony prawnej.

Konkludując, istniejący zręb strukturalno – kompetencyjny stanowiący podstawę samorządowej aktywności zawodowej referendarzy wymaga rozbudowywania w kierunku umożliwiającym rzetelne wypełnianie obowiązków orzeczniczych, z czym związana jest odpowiedzialność za jakość wykonywanej pracy, która w ogromnym stopniu zależy nie tylko od reguł postępowania, ale także od właściwej konstrukcji ustroju organu sądowego kompetentnego w zakresie realizacji postawionych przed nim zadań sądowych. Wymaga podkreślenia, że omawiana kwestia stanowi istotny element gwarancji ustrojowej urzędu referendarskiego, szczególnie w zakresie ustawowego obowiązku niezależności orzeczniczej referendarzy sądowych, zabezpieczając od strony formalnej standardy rzetelnych reguł postępowania (por. zasada sprawiedliwości proceduralnej) wymaganych zgodnie z zasadą demokratycznego państwa prawa od organu jurysdykcyjnego tzn. orzekającego o prawach i obowiązkach obywateli, zaś od strony materialnej gwarantujący odpowiedzialność za jakość wykonywanych obowiązków.

Taka konstrukcja ustrojowo – organizacyjna pozwala w sensie funkcjonalnym zapewnić obywatelom realizację ich podstawowych praw, czyli udzielić im przez kompetentny i właściwy organ w sposób skuteczny sądowej ochrony prawnej, w tym zagwarantować konstytucyjne prawo do sądu, którego merytoryczną część jako kadra orzekająca

stanowią - obok innych osób wydających orzeczenia tj. sędziów, asesorów - także referendarze sądowi.

Katowice, dnia 20 maja 2009 r.

Niniejszy numer przygotował Zespół Redakcyjny
Data wydania: 01.07.2009 roku

Zespół Redakcyjny Biuletynu zastrzega, że nie ponosi odpowiedzialności za treść materiałów zgłoszonych do publikacji.